

Ursinus en de werkelijkheid.

Paschen 1939!

Wie is er opgestaan?

Het is alsof Mars uit een verweerde nis van een bouwvalligen muur in het oude Rome tot het leven is weergekeerd. Het is alsof in het stof van Attila een geest des levens is gevaren en hij aan het hoofd van zijn wrede krijgers op de volken zal inrennen. Of een Alexander en een Napoleon een reïncarnatie hebben gevonden! Het tooneel in den tuin van Jozef verbleekt en vervaagt voor de geweldige gebeurtenissen van ons heden. Nu als toen een paar vrouwen die hun devotie brengen aan een begraven Jezus, verder geen publiek. Daar komt Ursinus, de opsteller van onzen Catechismus en hij predikt ons het nut van de Opstanding! Wij hebben tegen deze terminologie wel eenig bezwaar. Het nut — wat klinkt dat concreet, ik zou bijna zeggen efficiënt. Het nut van de Opstanding, dat wil zeggen: wat de Opstanding beteekent voor een werkloze in zijn knauwend leed, voor een zakenman zonder debiet, voor een candidaat zonder beroep, voor een kerk onder de schuld, voor een minister, die het hoofd moet bieden aan de nijpende gevaren van dezen tijd. Wat nut? dat heeft iets te zeggen voor een Statenverkiezing, voor de Segoba, voor de a.s. Synode van Sneek! Het valt ons wat moeilijk in deze zakelijke taal van den Catechismus in te komen! Over het nut van de Opstanding, ach ja, wij zouden er nog van kunnen spreken op het oogenblik waarop een eeresalvo ratelt boven de zinkende doodkist. Maar deze taal besterft ons op de lippen als slagschepen van stapel glijden en landen per motor worden gemaximeerd. Maar Ursinus laat zich niet van den preekstoel jagen, hij vlucht niet in onze probleemstellingen. Hier en nu, binnen onze Todeslinie, verschijnt hij. Niet als een dialecticus met zijn duistere taal, niet als een filosoof met zijn categoriën, maar... och vergun mij het beeld, als een boekhouder met het debet en credit opengeslagen en den penhouder bij de kolommen. Als iemand die een zakelijk betoog voert, concludeert hij: Ten eerste... ten tweede... ten derde! O ja, wij zijn aan hem gewend. Helaas, de waarheid irriteert ons niet meer! Doch als wij ons klaar en oprecht voor zijn antwoord 45 uit den Catechismus zouden stellen, ja, dan zouden wij toch eenig bezwaar moeten maken tegen zijn voorstelling, in het bijzonder tegen de volgorde waarin hij de schatten der Opstanding opsomt. Kijk eens, Broeder Ursinus, zouden wij willen opmerken, laat ons dat ten derde en ten eerste eens van plaats laten wisselen. Ten eerste... is ons de Opstanding van Christus een zeker pand van onze zalige Opstanding. Dat geeft altijd gemak, ons geloof te concentreren op het einde van ons bestaan! Achter dat ten derde... zouden wij dan willen invullen: ten derde heeft Hij door Zijn Opstanding den dood overwonnen. Ja, dan blijft dat ten tweede ons nog moeilijkheden baren. Het is immers openbaar, dat het in de kerk een doolie boel is. Maar misschien zouden wij bij wijze van oplossing dat tweede facultatief kunnen stellen; ten tweede... (kleine letter s.v.p.)... worden wij door Zijn kracht opgewekt tot een nieuw leven. Zie zoo, nu hebben wij ten minste een antwoord, waarmee wij Paschen 1939 kunnen vieren. Maar Ursinus laat zich zoo niet afschepen. Dat komt hierdoor: hij heeft niet zoozeer in een openstaande kerk gekeken, hij heeft niet door de ramen gekeken in een of ander christelijk binnenhuisje, maar hij heeft in een open graf gekeken! Hij heeft met Maria gestameld: Rabbouni! Daarom laat hij zich niet van de wijs brengen door onze tegenwerpingen, maar hij blijft getuigen, niet met een fascinerende doch onwerkelijke opwindende, maar met nuchterheid en zekerheid; Ten eerste heeft Hij door Zijn Opstanding den dood overwonnen, ten andere worden wij door Zijn kracht opgewekt tot een nieuw leven... Dat is geen dogma dat ons uit een begrippenkastje even aankijkt, dat is werkelijkheid! Dat was voor de opstellers van de belijdenis volle realiteit. In dat geloof hebben zij over den meest geraffineerden dood koninklijk getriumped. In dat geloof heeft Guido de Brès gebrand aan den staak; ten eerste heeft Hij door Zijn Opstanding den dood overwonnen! Welnu, even concreet hebben zij de belofte aanvaard: wij worden door Zijn kracht opgewekt tot een nieuw leven. Als zij het doopwater zagen vloeien, jubelden zij met den Apostel: in welken (doop) gij ook met Hem opgewekt zijt! (Colossenzen 2:12). En geloovende hebben zij ervaren de dagelijksche vernieuwing onzes levens, waarvan ons Doopsformulier blijde getuigt.

Paschen 1939!

De Heer is wáárlijk opgestaan! En daartoe heeft Hij geleden, opdat Hij Zich een eigen volk zou reinigen, ijverig in goede werken. N. B.

preek-met-spectakel van morgen. Pardoes springt dan die dominee naar voren. Hij vertelt van de godzalige zuster Aimy. Laten allen hier, die met een laundry te maken hebben, morgen eens komen kijken! Hij lacht dat het daverd, vanwege de festijnen, die de Geest morgen den kijklustigen bereiden zal. Is 't niet zoo, Heilige Geest? Nou, reken maar, wis en drie hoor! Ha, ha! Wat doch je nou anders? Ha, ha! Dien lach van dien man vergeet ik niet; die is even opzettelijk, als het laatlunkende, honende gearticuleerd-ongearticuleerde geluid, dat een roomsch „passiepreker“ van de K.R.O. in 1938 of '37 telkens liet hooren, als hij een of andere ketterij ging geeselen vanwege haar gebrek aan logica! En nu gaat de man bidden voor de collecte! Hij praat met God. Familjaar genoeg. Zijn stem slaat over, niet vanwege extase, doch omdat 't heel wat kost, zoóver te roepen tot een God, die nog bewegen worden moet naar dit bijgebouw met dat rare orgel en al die op te winden menschen te komen. Nou, Heere, laat die collecte vanavond de meest daverende worden, ha, ha, ha, die ze ooit in Aimy's Tempel hebben gekregen, wel, wel! Hij slaat zijn handen in elkaar, en strekt ze naar den hemel en klapt ze weer toe. Maar de opwindende is nog maar aan 't komen. Misschien komt 't daarvan, dat ik constateeren kan, dat de collecte maar magertjes is, vergeleken met wat ik in de kerken gezien heb.

Maar de dominee heeft ditmaal geen tijd om te tobben over een onverhoord gebed. Hij moet voort, voort. Want „zijn“ Heilige Geest is niet souverain, en dus onbarmhartig. Hij jaagt. Suggesties werken immers niet waar pausjes zijn? Het oud-nederlandsche eeredienst-misbegrip van „verpoozing van de aandacht“ is hier zeker niet bekend. En dus razen we verder Gelezen wordt uit Jacobus 5: 't gebed des geloofs, dat den kranke behouden zal. Er wordt ook „over“ gepreikt, maar 't is er naar; zoo ongemerkt komen we terecht bij Abraham, die zijn zoon moet offeren. O Kierkegaard, waart gij erbij geweest! Uw „geloofaridder“ is hier in een pikzwart massa-modderbad geworpen: van zijn isolement is hem niets gebleven. Fel achterlachend schiet de stem van den dominee-suggestor uit. Abraham! Uw zoon! Uw eenige! Den zoon, dien gij liefhebt! Drie punten! Nog eens! Nog eens! Jacobus is al lang vergeten, met zijn tekst, en zelfs den toegeeflijksten homileet rijzen de haren te berge, vanwege de wonderbaarlijke preektechniek. En, na een poosje krijgt de man succes. De Geest „daalt neer“. Reeds heb ik achter me een man zwaar hooren steunen, de oogen dicht. Een eind verder zit er een met een typisch idiotengezicht. Hij stimuleert den preeker door telkens gestimuleerd hardop te lachen. Praise-the-Lord; de genade tracteert! Dan staat er een juffrouw op, midden in de zaal, zoomaar onder de toespraak van den lachenden, af en toe brullenden, met gestrekte armen den hemel dwingend, handklappenden dominee. Ze stoot klanken uit, die niemand begrijpt, 't zijn vocalen en consonanten; de hand naar boven, 't gezicht strak gespannen van de zenuwen. Ettelijke andere handen gaan naar boven, sommige trillen even extatisch als het lichaam van die juffrouw in de Morrensteeg te Kampen, die ik als kind eens zag liggen op straat toen ik naar school ging bij mijnheer De Waal, en van wie de omstanders zeiden, dat dat nou een toe-val was. En zodra die tongenspreker van wal steekt (merkwaaardig, dat ze allemaal nog netjes op kunnen staan, want als ze klaar zijn, doen ze erg bezwijmerig), houdt de dominee met spreken op. Hij wacht even, doet z'n oogen toe, zoekt met de handen in de lucht, alsof hij „contact“ begeert, en begint dan, de oogen nog altijd dicht, in 't engelsch een bijbeltekst op te zeggen. Het geval herhaalt zich ongeveer tien, twaalf maal; den éenen keer zijn het mannen, den volgende vrouwen, die de klanken uitstooten, en altijd weer zijn het van die belovende teksten („ik ben met u, zegt de Heere“), welke de spreker reciteert. Ik denk, dat de teksten dienen moeten als een antwoord op de Tongenspraak der geëxalteerden; maar mijn gastheeren zeggen, dat zij bedoeld zijn als een vertaling. In dat geval heeft de Geest vanavond echt eenzijdig gesproken: de w e t schijnt Hij vergeten te zijn. En zoo raakt de ruime zaal vol van rumoer. Van links en rechts hoort men lachen, kribben, zuchten; het aantal opgestoken trilhenden raakt in de meerderheid; wij vallen bepaald op, vrees ik, de lieden van ons kleine gezelschap. Totdat het tooneel verandert. De voorganger is klaar, leelijke juffrouwen beginnen te zingen, en de genexing begint. Van alle kanten komen ze naar het platform toe en knielen neer: handen omhoog, sommigen meer liggend dan knielend. Assistenten brengen orde. De nerveuze man achter mij gaat ook naar voren en valt neer: een broeder-assistent strijkt hem over 't hoofd, en zoent hem. Ze praten. De assistent zoekt den dominee voor hem te interesseeren; die kijkt eens om naar het geval, maar komt niet naar hem toe. Hij heeft 't te druk met in de handen te klappen, te roepen en te converseeren met den Heiligen Geest; en onder de bedrijven door schudt hij den anderen man met het idiotengezicht de hand, die, met zijn onveranderden grins op 't gezicht, hem de hand reikt, als waren ze oude kennissen. Een blinde Japannees wordt over 't platform geleid: ook hij wordt gezalfd met olie, bestreken, en be-béden; moge de term mij vergeven worden. En inmiddels legt men de lichamen op zij van degenen, die, net precies in 't midden van 't platform, voldaan hebben aan hun voornemen om te doen, alsof ze bezwijmden. Deze bijzondere trofeën van den Heiligen Geest, en van den plaatsvervanger van Aimy, zullen straks wel nader bewerkt worden; eerst moet de baan vrij gemaakt worden voor andere passanten. Ik (Zie vervolg op blz. 212.)

werkte daar ook Warfield, de bezonken geleerde, die eerst nadacht, en dan schreef. Was 't wonder, dat ik de Vos, die thans als emeritus in St. Ana (Californië, dicht bij Los Angeles) woont, gaarne bezoeken wilde? Ook de weduwe van president Wilson (vroeger eveneens hoogleraar te Princeton) woont in St. Ana.

Welnu, ik heb hem gezien, den schrijver van die merkwaardige brochure over de verbondsoptvatting bij de oudere gereformeerden. Ik heb hem verteld, dat er tegenwoordig onder ons betoogd werd, dat de oude gereformeerden geen tweezijdig verbond zouden gekend hebben. Maar 't was niet eens noodig: één zijner eerste opmerkingen bewees, dat de grijze theoloog met dien prachtige kop precies begrepen had, welken kant de pers in Nederland uitging; zijn ééne zinnetje dienaar-gaande zei meer, dan tien kolommen druks. Bij het afscheid kreeg ik een exemplaar ten geschenke van „Zeis en Garve“, een bundel nederlandse gedichten. Weer bekruip me de lust, de koffers overhoop te halen, om een citaat er uit te kunnen geven. Maar 't is te bezwaarlijk. Deze verzen in de nederlandse taal (mijn gastheer, ds Kok, kreeg een collectie engelsche verzen van denzelfden auteur mee naar huis) zijn producten van later leeftijd. Toen de zettters, gewoon aan de engelsche taal, den titel „Zeis en Garve“ moesten zetten, begrepen ze er niets van. Zij maakten er van „Sauce and Gravy“ — d.w.z. Saus en Jus. Dankbaar heb ik de Vos' woning verlaten. Ik had een man gezien, wiens theologie één geloofswerk geweest was. Er is geen enkele maal „halleluja“ gezegd in dat bezoek. Maar het verhaal van zijn levensgeschiedenis, en het gedicht op zijn werken, was één opwekking tot dank voor de groote werken Gods.

Dienzelfden avond zijn we ('t was Zaterdag, en ik had dus geen spreekbeurt) naar den tempel van Aimy geweest. Ook aan deze dame had ik min of meer dierebare herinneringen, want, dank zij een tijdige informatie bij dr H. Beets, heb ik als predikant eens een vrouwelijk gemeentelid kunnen redden uit de armen van één van de „zendelingen“ van deze „profetesse“: bijna had de goede jongeling haar als verloofde mee gekregen naar China. Destijds vertrouwde ik dat zendingenzaakje niet, informeerde bij dr Beets, en kreeg toen genoeg gegevens over de zonderlinge capricien van deze mirakuleuze profetes te Los Angeles, om het schaaap mijner toenmalige kudde te kunnen waarschuwen tegen een verlovings met Aimy's missionaris.

Als gezegd schaaap dien avond met me mee had kunnen gaan, zou ze, denk ik, de goede zorgen der kerk over haar, destijds, achteraf nog des te meer waardeerden. Want ik heb enkele uren lang halleluja's en amen's gehoord. Maar ik heb niets anders gezien dan één permanente zonde tegen het apostolisch vermaan in de brieven aan Corinthen.

Aimy zelf was er niet. Zij was aangekondigd tegen den volgende dag: Zondag. In haar geweldig tempel stond 't onderwerp van de „preek“ al te lezen: No Ties, no Washee. Dat is, vrij vertaald: „Heb je geen karettje, dan kan de wasscherij je vuile kleeven je niet schoon en wel afleveren“. Ik zou plat Amsterdamsch moeten kennen om 't goed te vertalen. Reusachtige reclame-biljetten vertoonden Aimy, de profetes, gekleed als waschvrouw, met waschtobbe en alle toebehooren, bezig met de wasch. Want aldus gekleed zou ze preeken. Ze preekt steeds met illustratie. Elke laundry (wasscherij) in Los Angeles werd geïnviteerd om te komen kijken, want Aimy „preekt“ zeer aanschouwelijk: en wie een beetje fantasieeren kan, die weet al spoedig heel wat te maken van het motief der wasscherij, die de schoongemaakte kleeven eerst uitlevert tegen overlegging van het kaartje, dat als bewijsstuk gold voor de in ontvangst genomen vuile kleeven. Spreekt ook de bijbel niet van vuile kleevers, die rein moeten worden? De mogelijke associaties zijn menigvuldig.

We komen dus niet Aimy te zien: morgenavond zal 't weer stampvol zijn. Maar vanavond is er in één der bijgebouwen een genexings-dienst. Een dominee, die zelf ook zoo'n „tempel“ hebben moet (naar ik verneem) spreekt over de kracht der genexing. Er zijn dus groote dingen op til. De H. Geest zal vanavond komen. Dezen keer wordt Hij niet aangesloten per telefoonlijn, zoals 't anders wel eens gebeurt: Hallo, Heilige Geest, bent u daar? Ja? Hier is mr die en die, en die wou u vragen dit en dat... wat zegt u?... enzovoort. Neen — vanavond komt de Geest op 't gebed. Hij zal zoo ongeveer komen mogen tegen den tijd, dat de „dominee“ 't welletjes vindt, d.w.z. zoo tegen tien uur, half elf, als er genoeg opwindende in de zaal is, en genoeg gillende juffrouwen hebben staan spreken in tongen en genoeg halleluja's en amen's en achterlachs-explosies van vreugde-in-den-Heere uit alle hoeken en gaten gedaverd hebben door den wijden koepel heen. Dan eerst zal de „dominee“ zijn zieken en „flauwgevallen“ kunnen afwerken. Maar in een behoorlijk tempo, even behoorlijk, als dat van dien methodistischen dominee, die na de preek iedereen die wil een handje geeft, maar die toch altijd o zoo handig, en natuurlijk met behoud van zijn permanenten glimlach, lustige lang-praters genoegelijk tot doorloopen weet te dwingen. Zijn hand op hun schouder. Dan wordt niemand kwaad, weet u? Keep smiling....

Als we binnenkomen zijn er net een paar lieden aan 't zingen. Zeer goedkoop. Een juffrouw begeleidt op een vreesselijk, bioscopierig, orgel: zoo'n ding, dat je zelfs per radio vervolgt met z'n eindeloos getrommuleer. Dan komt er een meneer op, die heel wat goeds, verschrifftelijk veel goeds, vertelt van den „dominee“, die vanavond de plaats van de hooggeleerde Aimy innemen zal, en die de collecte aanbeveelt, mitsgaders Aimy's

awegs het druk 't slenteren niet nische lucht, die tentoonstelling is gelegenheid (en, doeleinden) zoo eiland. Wie het ooi en zóó hoog

de Sacramento. Washington, 't ziten te zien.

n me überhaupt er nooit moeten ppen. En dat is onredelijk wezen brief heb ik een te., en zelfs van namen genoemd, coaan tot oceaan iad, en zoóveel k geen eind kan lange lijst der 't voor mij toch r eindigen? De 't Ze stonden — r in kerken, als it van Chicago, universiteit. Het lie? De lust he- zetten, tenéinde sto voor den dag olte me afstond: ierinnerende, wel r landverhuizers en; ik denk, dat et genoeg van 't gaat niet. En neeuwberg in 't stop, als u niet

de omgeving van i op een afstand r dan honderd ier....

n van Chicago? stock yards? Ik i. Maar ik waag ng. Prof. Bouw- Amerika" vertelt iedige recensent een parallel tus- dien van Van ier dien „Judas“ bok, die als er u wenk van den er eenige moeite krijgt naar de ed staat. Geluid- in; en „Judas“ volgende gezet-

Over Sioux Cen- gereformeerden apers? — Over goden" met zijn mogen zien, als- vrede lieden met i? Over Califor-

ik kom toch niet il ik liever ver- lag, toen ik een jaarden prof. dr vingen aan den t een profetes te

en die vrouwe- er heen trokken

rmeerd theoloog, nder aanhalings- h feliciteeren als i? In zijn kleeven r hij aan het oecerd heeft, en Beets het suprak- ker, alamede die oecerd. En sedert , en zijn inrich- neer een raadsel, een tikje „hoog“ arie" uitspreken, die in de goede voor de gere- een goedkeurend hebben of gaarne allerlei manipa- zijn schitterende nden overgegaan; iil Brunner kon ubliek verdedigd amige nederland- gres beledigen op i de goede dagen ar in het mooie v. Til, mij aan- er, gebracht voor ttest tegen Prin- teeren kan. Toen